



# Celebrant Arenys de Mar

## Calendari de tradicions i festes de la vila



Ajuntament  
d'Arenys de Mar

# Conegueu i celebren Arenys!

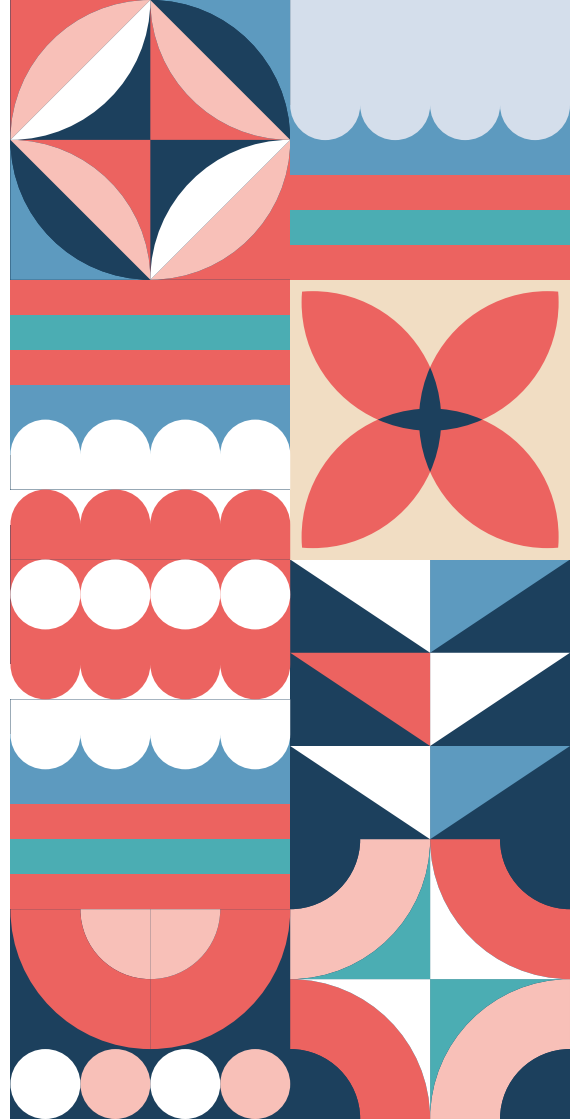
**A**renys de Mar és una vila oberta al mar, acollidora, amant de la cultura... i de la festa. Arenyencs i arenyenques prenen els carrers en dates assenyalades, any rera any, per mantenir viva la seva cultura popular i tradicional, que és on rau l'esperit de la gent, l'expressió de la seva personalitat singular.

Ara ja fa una anys l'Ajuntament d'Arenys de Mar va presentar un fulletó anomenat *Arenys de Mar. Festes Populars* on es presentaven les festes locals més destacades en aquells moments a la nostra vila.

Amb aquesta nova publicació, *Celebrant Arenys de Mar. Calendari de tradicions i festes de la vila*, on s'expliquen les festes vives més tradicionals i es recorden algunes que han quedat al passat, es vol donar a conèixer a la gent novvinguda —que ha entrat a formar part de la nostra comunitat— quines són les festivitats i tradicions més arrelades a Arenys de Mar, perquè les coneguim, se les facin seves, hi participin i, fins i tot, les facin extensives a les seves coneixences.

Aquest llibret també ha de servir perquè els arenyencs ens sentim orgullosos de la rica tradició cultural que tenim, perquè la continuem vivint intensament i no deixem de gaudir-la i fer-la créixer.

Celebreu Arenys de Mar!





# Nit de Naps i Cols

## NIT DE REIS

hivern 1

**La nit de Reis és la Nit de Naps i Cols. Els nois penjen naps amb poemes picants a la persona desitjada. Les noies, cols. L'espai públic s'omple de sàtira política.**

**Al principi, es penjaven naps al balcó d'algunes dones per a fer-ne escarni.**



La nit de Reis, el jovent no dorm. Colles de joves corren amunt i avall: els nois penjen naps i les noies penjen cols, sempre acompanyant-los d'un poema ben picant. L'imprescindible és que sigui ben descarat, com més verd millor i que les referències sexuals hi siguin abundants.

La tradició de penjar naps —compartida amb Arenys de Munt— es creu que va començar a principis del segle xx. Els nois penjaven un nap al balcó d'algunes noies per a fer-ne escarni. Amb els anys, els versos van passar a anar dedicats a les noies més desitjades. A principis dels vuitanta, les noies van començar a penjar cols, la nit abans que els nois.

Des del 2005, tothom surt la mateixa nit.

Abans qui tampoc dormia eren els pagesos, que patien perquè les colles de joves els robessin la collita. Ara, amb la pagesia de baixa, la majoria dels naps i les cols són comprats. Durant aquesta nit també és tradició fer *performances* en llocs públics fent sàtira política. ■



# Escudella de Recapte

## CARNESTOLTES

**El dimarts de Carnestoltes és el dia de menjar escudella de recapte. Tothom hi pot aportar els ingredients que pugui i, al vespre, dur el plat, la cullera i la gana.**



En una desena de pobles de Catalunya és tradició menjar ranxo o escudella el dimarts de Carnestoltes. A Arenys de Mar, la tradició va establir-se a finals dels anys vuitanta. De bon matí, l'Agrupament Escolta i Guia Flos i Calcat comença a cuinar aquesta escudella de recapte amb una gran olla al bell mig de la Riera.

Es diu de recapte, perquè els arenencs hi poden aportar tota mena d'ingredients al llarg del dia, siguin verdures, carn o pasta. A les 8 del vespre, se serveix a tothom que porti un plat i una cullera o una carmanyola, juntament amb un got de vi. Cada any se'n serveixen més de 800 litres.

L'escudella és el darrer element propi del Carnestoltes arenenc que, fins ben entrat el segle xx, havia mantingut una personalitat pròpia amb elements festius únics al país, com els Balls de Cançons. Es cantaven i ballaven els dijous i diumenges des del dia de Sant Pau (25 de gener), en tornar de la Fira de Sant Pol, fins a Carnestoltes. ■

**L'escudella és el darrer element propi del Carnestoltes arenenc.**

# La Renglereta

## SETMANA SANTA

**De Viacrucis per Setmana Santa se'n fan arreu, però el d'Arenys de Mar té nom propi: la Renglereta. Se celebra el Divendres Sant, ben d'hora al matí.**



La Setmana Santa arenyenca compta amb el viacrucis que la Confraria de Portants del Sant Crist fa des de l'església parroquial fins al convent dels frares caputxins, el Divendres Sant a les 8 del matí. Durant el recorregut es rememoren les 14 estacions del camí de Jesús fins al Calvari i els assistents caminen en dues rengleres, d'aquí el nom: la Renglereta.

Documentada des de mitjan segle XVIII, abans era doble. A la tarda del Diumenge de Rams es feia el recorregut invers i, antigament, arribava fins a l'ermita de la Pietat. Des de fa pocs anys, s'ha recuperat la processó del Sant Enterrament, el Divendres Sant al vespre.

**La Renglereta està documentada des de mitjan segle XVIII i abans era doble.**

Fins als anys setanta, la Setmana Santa comptava amb altres manifestacions populars rellevants: la processó del Dijous Sant, les visites als passos i monuments, o la processó del "Santo Encuentro" o de l'Àngel, el Diumenge de Glòria al matí, abans de les Caramelles, on un nen feia "El Cant de l'Àngel", que encara es canta a Calella, Blanes i Olot. ■





# La Bandereta

## PRIMER DIUMENGE DE MAIG

El primer diumenge de maig es renova la bandereta que oneja al cim del campanar. És el símbol del nou municipi d'Arenys de Mar, independitzat el 1599.



El 3 de maig de 1599, els habitants de Santa Maria d'Arenys —avui Arenys de Mar— van elegir per primera vegada el seu Consell Municipal format per tres jurats, un clavari i 27 consellers. Aquests càrrecs es renovaven per sorteig de rodolins cada any a la mateixa data fins als Decrets de Nova Planta.

En aquell moment, acordaren que la bandereta del cim de la Pietat,

que avisava dels vents als mariners, passés del blanc a lluir els símbols d'un aranyó damunt del mar, amb les lletres A i R, monograma d'Arenys. Tot i que el nom d'Arenys prové del llatí arennius (sorrall de riera), el nom sonava molt semblant a aquest arbust. Acompanyen l'aranyó, el símbol de la Confraria de Sant Elm —dita dels mariners—, una creu entre xiprers.

També acordaren que aquesta bandera onegés tot l'any al cim del campanar i que, cada any, després de l'elecció fos renovada. Actualment, la bandereta es renova el primer diumenge de maig de cada any i té un himne amb lletra de Serafí Pitarrà. ■

**La bandereta llueix els símbols d'Arenys de Mar i dels mariners.**

# Flama del Canigó

## SANT JOAN

**Més enllà de celebrar l'arribada de l'estiu com a tot arreu, amb coca, xampany i alguns petards, Sant Joan pren a Arenys un caràcter especial.**



L'any 1966, la Flama del Canigó va entrar per primer cop al Principat en la clandestinitat. El Centre Excursionista d'Arenys de Mar va ser un dels primers nuclis que l'anava a buscar al coll d'Ares. La reivindicació de Sant Joan com a diada dels Països Catalans ha estat constant d'aleshores ençà.

La Flama arriba el 23 de juny al vespre. Des de 1981, l'organitza la Comissió de la Flama del Canigó, que el 1986 es va convertir en la primera delegació principatina al cim del Canigó per fer la renovació del foc. D'allà en surt la ruta d'Arenys de Mar, que reparteix la flama a diversos pobles de la vall de Bianya, la Selva, el Vallès Oriental i el Maresme.



El 1978 es va començar a celebrar la revetlla de Sant Joan, que aviat va esdevenir de referència comarcal. Des del 1983, té lloc la Fira del Solstici d'Estiu, on es venen productes alimentaris i artesans d'arreu del país. Enrere queda l'època de fogueres enceses al bell mig de la Riera. ■

**Una "ruta d'Arenys de Mar" enllaça la vila amb el cim del Canigó.**

estiu

# La Crema de la Bota

## 29 DE JUNY, VIGÍLIA DE SANT MARÇAL

**La vigília de Sant Marçal se celebra la consagració de l'església de Santa Maria. Per commemorar-ho es crema una bota i s'il·lumina el campanar.**



El 28 de juliol de 1686, tots els representants de l'Església catalana es van reunir a Arenys, per fer dues consagracions: la de la nova església de Santa Maria d'Arenys com a lloc de culte i la del nou bisbe de Girona, diòcesi on pertany Arenys de Mar. Aquell dia, reunits tots els bisbes a la "catedral" d'Arenys, van decidir que la festa de commemoració de la consagració de l'església se celebraria cada 30 de juny, diada de Sant Marçal.

**El 1956, s'hi incorporà un castell de focs, i més tard, una traca.**



És costum que la vigília es cremi una bota enquitranada, que recorda un tribut de la gent del mar, s'il·lumini el campanar amb llumetes de colors i s'encenguin teies, mentre tritllegen les campanes. A partir del 1956, s'hi incorporà un gran castell de focs, i més tard, una sonora traca.

Per què una bota? Ningú es posa d'acord, però a tota la costa catalana havia estat tradició que el dia de Sant Pere —precisament la vigília de Sant Marçal—, la gent de mar cremés andròmines que ja no feien servir. ■



# Sant Zenon

## 9 DE JULIOL

**El 9 de juliol és la diada de Sant Zenon, patró d'Arenys, la gaia vila, que els nostres enemics confon i ens fa la vida tan tranquil·la.**

El 3 de juny de 1664, el Consell Municipal d'Arenys de Mar va elegir com a patró de la vila Sant Zenon, un màrtir romà del segle III, que va morir en les persecucions dels

emperadors Dioclecià i Maximià contra els primers cristians. La seva festa escau el dia 9 de juliol, i des d'aquell moment, Arenys ha celebrat la diada del sant amb molta solemnitat.

Arenys de Mar disposa d'una relíquia del cos de Sant Zenon des de finals del segle XVI. El primer d'octubre del 1583, un frare de Fuentelsaz (Guadalajara) obtingué llicència del papa per endur-se de Roma les relíquies de Sant Zenon i els seus companys a la seva Castella natal. En passar per Arenys, va caure malalt i els arenyencs van fer-li totes les atencions fins que es va guarir. Com a mostra d'agraïment els regalà uns ossos del cos de Sant Zenon.



**En Tallaferro i Na Flor d'Alba han esdevingut veritables símbols.**





El 1664, el Consell Municipal va fer solemne vot de vila compromentent-se de celebrar cada any la festivitat de Sant Zenon, “tal com si fos diumenge, abstenint-se de treballar”. Ben aviat la diada de Sant Zenon passà a ser la Festa Major. El 1680, obtingueren llicència per a celebrar una important fira —avui d’atraccions— els dies 9 i 10 de juliol de cada any. El 10 de juliol, a més, se celebrava Sant Fèlix, de qui



## Arenys de Mar disposa d’una relíquia del cos de Sant Zenon des de finals del segle XVI.

Arenys també en tenia les relíquies.

Ja al segle XVIII, es va adaptar la iconografia del sant, canviant la creu per la bandera d’Arenys. Des de la dècada de 1880, durant la festa se li col·loca un pom de verol de raïm. Amb l’arribada de la plaga de la fil·loxera, els vinyaters arenyencs es van encomanar al sant perquè els salvés els ceps.

Des de finals del segle XIX, la celebració de Sant Zenon va acompanyada de fastuosos balls, castells de focs artificials i diversos actes lúdics i culturals organitzats per diverses associacions o el mateix Ajuntament. La desapareguda processó de la tarda de Sant Zenon també era molt concorreguda, amb l’assistència de personalitats destacades d’arreu del país.

En plena postguerra, el 1943, s’estrenava l’Himne a Sant Zenon. Al tombant del segle XXI, l’Himne ha esdevingut un cant de masses en un dels actes que perdura des del primer dia: les Solemnes Completes, que tenen lloc el dia 8 a la nit. Tot seguit, té lloc l’encesa d’una traca valenciana a la Riera des de 1918.



Tot i haver-hi gegants documentats des de mitjan segle XIX, l’any 1955 es va estrenar una parella de gegants. En Tallaferro i Na Flor d’Alba, que han esdevingut, juntament amb en Roc i la Maria (1980) i l’Elm i la Carmeta (1997), els referents de la imatgeria festiva local. El 1990, s’hi incorporà el pregó de Festa Major amb un brindis, que ha esdevingut molt popular. Amb l’arribada del 2000, comencen les barraques de Festa Major —primer al port, després a la platja—, per on han passat grups musicals del país, molts d’ells reconeguts posteriorment. ■

# Mare de Déu del Carme

## MITJANS DE JULIOL

**Els pescadors i la gent de mar celebren la festa de la Mare de Déu del Carme, amb una processó de barques molt participada, sardinada i havaneres.**

**La festa té com a moment central la processó marinera pel mar d'Arenys.**



Enllestida la Festa Major, les entitats i associacions vinculades al port organitzen la Festa de la Mare de Déu del Carme, patrona de la gent de mar. La festa té com a moment central la processó marinera pel mar d'Arenys, on s'apleguen nombroses embarcacions. En acabat, també es fa una sardinada i es canten havaneres.

En algunes ocasions, s'aprofita aquell cap de setmana per realitzar diverses activitats relacionades amb el mar: des de xerrades sobre temes mariners a activitats de navegació o alguna representació teatral.

Encara que la celebració de la Mare de Déu del Carme ja tenia lloc a Arenys de Mar des del segle XVII,

la celebració que es fa actualment té el seu origen en la construcció del port d'Arenys, a mitjan segle XX. El port es destina a activitats esportives, industrials i, sobretot, pesqueres. A partir dels anys seixanta, nombrosos pescadors es van establir a la vila, primer provinents de la Ràpita i, després, d'Andalusia. ■





# Sant Roc

## 16 D'AGOST



**El 16 d'agost és Sant Roc gloriós, vot de vila. Els macips i les macipes ruixen la gent amb l'aigua de colònia de les almorratxes, guarnides d'alfàbrega.**

La celebració de la festa de Sant Roc es remunta als orígens d'Arenys de Mar com a nucli de població. A la dècada de 1560, els habitants del veïnat de mar d'Arenys van quedar deslliurats d'una epidèmia de pesta que assolava la costa, des de Marsella fins a Barcelona. La devoció popular ho atribuï a la intercessió de Sant Roc. En agraïment, la població va fer un vot de vila, una prometença a celebrar cada any perpètuament la seva festa.

Per Sant Roc, el 16 d'agost, els administradors de la confraria —que aplegava la pagesia local— feien la capta de diners pel poble acompanyats de músics o joglars. Amb l'expansió urbanística de finals

del segle XVIII, els administradors van confiar aquella tasca als macips, per tal de poder arribar a totes les famílies, a l'hora convinguda. Els macips eren comparets, joves i mossos de terrassans, que ben aviat van passar a ser els animadors de la festa. Al segle XIX, se'ls afegiren les captadores.

Els macips, i des del 2005 també les macipes, obsequien la generositat







## El 14 d'agost es fa *La Nocturna* i el 15, una recreació de *La Pesta*.

dels que els donen  
almoina amb  
una bona  
ruixada d'aigua  
de colònia amb les  
seves almorratxes  
guarnides d'alfàbrega.  
De bon matí, es  
vesteixen de blanc  
amb faixa vermella i  
picarols. Just abans  
de sortir pels carrers

i les cases de la vila, fan l'ofrena  
i el cant dels goigs a l'església  
parroquial. Després, les diverses  
colles, acompanyades amb flabiols i  
tamborins, recorren diferents zones  
d'Arenys, al crit de "Sant Roooc!  
Sant Roooc, gloriós!". Moltes cases  
els ofereixen un petit refrigeri.

A la tarda, es fa la cercavila amb  
tots els macips, juntament amb  
els gegants, que acompanyen les  
autoritats des de la Casa de la Vila  
a l'església, per assistir a l'Ofici  
Solemne on es renova el vot de  
vila. Tot seguit, es balla la Dansa  
d'Arenys. Aquesta dansa, recuperada  
el 1949 i que només es balla la tarda  
de Sant Roc des del 1953, havia  
tingut antigament la seva esplendor  
en els balls de plaça de les festivitats  
locals, principalment durant les  
enramades de la vuitada de Corpus.  
La Dansa és ballada per 13 parelles i  
incorpora un ball pla amb diversos  
moviments.

Des del 13 de juliol de 2021, la  
festa de Sant Roc d'Arenys de Mar  
és declarada Festa Patrimonial  
d'Interès Nacional per la Generalitat  
de Catalunya. Els principals  
elements d'interès són l'Ofrena a  
Sant Roc, la cantada dels Goigs i la  
capta dels macips i les macipes pels  
carrers i les cases de la vila.

Tot i això, el 14 d'agost a la nit,  
des del 1996, s'organitza la cercavila  
nocturna de gegants amb carrers  
il·luminats i grans sorpreses. Des

del 2010, el 15 d'agost a la nit es  
representa l'espectacle *La Pesta*,  
nascut per reforçar la festa de Sant  
Roc i que recrea l'epidèmia. Tot és  
possible gràcies a la participació  
d'un gran nombre de vilatans que  
col·laboren desinteressadament  
en les diverses entitats que ho  
organitzen. ■

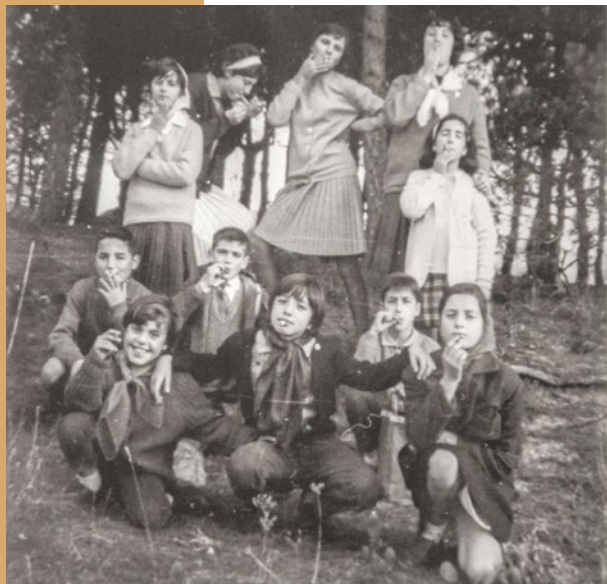


# Mare de Déu Fumadora

## 8 DE DESEMBRE

**La festivitat de la Puríssima pren a Arenys de Mar un caràcter força peculiar: és el dia que els més petits poden fumar les seves cigarretes.**

**Aquesta tradició pretén adaptar-se a la lluita contra el tabaquisme.**



Mana la tradició que el dia de la Immaculada Concepció és també el dia de la Mare de Déu Fumadora. A Arenys de Mar, és el dia de la permissivitat. És el dia que els nens i les nenes tenen permís per fumar unes cigarretes de matafaluga i grana de fonoll.

Els orígens d'aquesta festa són ben incerts i hi ha qui els situa en l'aplec que per la Puríssima se celebrava a l'ermita de la Pietat des del segle XVII. Hi acudien molts arenyencs, que permetien als seus fills que apleguessin redoltes i les fumessin; que engrulessin fonolls i fumessin la seva grana embolicada amb paper. Era un espectacle força pintoresc veure colles de nens i nenes fumant



pels carrers, fet que va atreure l'atenció de diversos folkloristes catalans.

Amb la consciència sobre les greus conseqüències que té fumar per a la salut, la tradició ha perdut molta pistonada, mentre que diverses iniciatives han pretès donar-li un altre significat amb el fum com a element principal. ■

# El Tió de Nadal

## DIES PREVIS AL NADAL

**Els nens d'Arenys de Mar, més nerviosos que mai, donen menjar al Tió. L'endemà, empatxat de mala manera, caga un regal per a cadascú. És la festa de la il·lusió.**



L'arribada de Nadal a Arenys de Mar té un tret diferencial respecte de les celebracions d'altres indrets del país: la cagada del Tió. El Tió d'Arenys és conegut per ser un tronc de grans dimensions amb una cara bonhomsosa de pagès català des dels temps en què els tions domèstics no tenien cara.

El Tió d'Arenys és capaç de fer l'ullet quan els més petits li donen menjar per la seva gran boca. Dies abans, tota la canalla s'aplega per despertar-lo. El diumenge abans de Nadal, tots els que li han donat menjar en bon estat el dia abans, poden fer-lo cagar picant-lo amb un bastó. Sempre caga un regal a cada infant.



Les activitats nadalenes s'allarguen fins a la Cavalcada de Reis. La representació de "L'Estel de Natzaret", de Ramon Pàmies, és la versió tradicional dels Pastorets d'aquesta comarca, que a Arenys de Mar fa el Casal de Joventut Seràfica. Cantades de nades, fires, concerts i altres recitals completen l'agenda més tradicional. ■

**Els Pastorets representen "L'Estel de Natzaret" de Ramon Pàmies.**

tardor



## MESOS DE PRIMAVERA



## Aplec de la Sardana

Des del 1983, l'Ateneu Arenyenc organitza l'Aplec de la Sardana al parc de Lurdes el primer diumenge d'abril. Diversos compositors hi han estrenat peces dedicades a Arenys.

## 23 d'abril. Sant Jordi

El 23 d'abril, la plaça de l'Església i el seu entorn acullen parades de llibres i roses. Des del 2014, el Drac Arenyot protagonitza una llegenda de Sant Jordi en clau local a la porxada del Mercat.



## Trobada de Puntaïres

Les puntes de coixí fetes a Arenys tenen renom mundial. L'últim cap de setmana d'abril se celebra la trobada de puntaïres amb una fira de puntes que l'acompanya.



## 1 de maig. Festa de l'Arròs

Des del 1990, més de 650 persones entre colles d'amics, entitats i partits polítics s'apleguen el primer de maig a la plaça de la Sardana amb l'excusa d'elaborar i menjar un bon plat d'arròs.



## MESOS D'ESTIU



### Festes de carrer

De maig a setembre, alguns carrers de la vila celebren cada any la seva festa del carrer amb diverses activitats i, almenys, un bon sopar de veïns i convidats.

### Dijous Sardanes

Els mesos de juliol i agost tenen lloc les ballades de sardanes a la plaça de l'Església cada dijous a la tarda. Aquesta activitat, inicialment nocturna, va començar el 1964.

## OCTUBRE



### Onze de Setembre

La celebració de la Diada Nacional de Catalunya també és molt popular i diverses entitats, associacions i clubs esportius participen en l'acte institucional on es fa l'ofrena floral a la bandera.



### Elecció de l'Hereu i la Pubilla

Tot i que inicialment només s'elegia la pubilla, amb els anys s'hi han incorporat la figura de l'hereu, la pubilleta i l'hereuet. Ara té lloc a mitjan octubre, però s'havia fet per Sant Zenon i per Sant Roc.

## GENER



## Sant Antoni Abat

El 17 de gener se celebrava la diada de Sant Antoni Abat amb carros i cavalls engalanats, patró dels animals de peu rodó i dels ferrers de la vila.

## MAIG-JUNY



## Festivitat del Corpus

Com arreu del país, la festa del Corpus havia estat de les més importants del calendari festiu local i fins ben entrat el segle XX encara es feien catifes de flors al carrer.

## OCTUBRE



## Aplec del Remei

Fins al 2018, el segon diumenge d'octubre es festejava la Mare de Déu del Remei en la seva ermita a Arenys de Munt, que aplegava gent dels dos Arenys i Caldes.

## **Edita**

Ajuntament d'Arenys de Mar

## **Continguts i coordinació**

BAR - Associació Cultural d'Arenys de Mar

## **Tractament d'imatges, disseny i maquetació**

Txeni Gil, projectes gràfics i editorials

## **Impressió**

Impremta Pagès

## **Dipòsit legal**

B 00000-2024

## **ISBN**

000-00-000000-0-0

## **Data de l'edició**

Octubre de 2024

## **Crèdits fotogràfics**

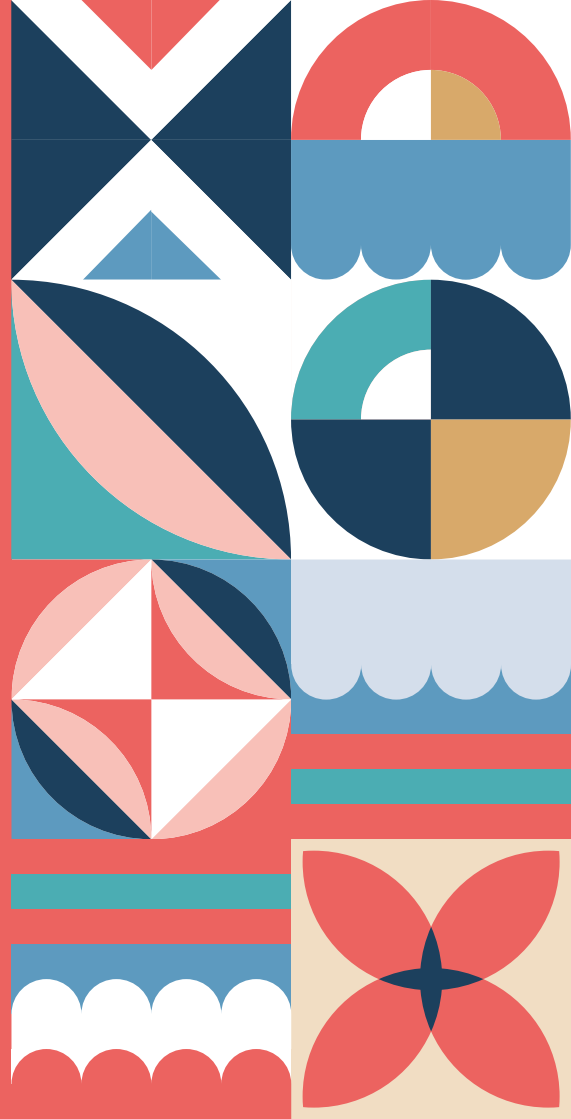
©Arxiu Històric Fidel Fita - AHFE,  
pàgs. 4, 6, 11, 12, 15 i 16

©Montse Laborda, pàg. 12

©Museu d'Arenys de Mar, pàg. 14

©Josep Roig, pàg. 10

©Xavi Salbanyà, pàgs. 1, 2, 3, 4, 5,  
6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15 i 16



**Teniu entre mans un  
calendari de les tradicions  
i festes més importants  
de la vila d'Arenys de Mar.  
Un catàleg de rituals  
festius que són expressió  
viva del nostre esperit,  
del que som i hem estat  
com a poble.**



**Ajuntament  
d'Arenys de Mar**

[www.arenysdemar.cat](http://www.arenysdemar.cat)





